

1794

509

SUPLEMENTO AL DIARIO DE VALENCIA

DEL DIA 13 DE SEPTIEMBRE DE 1794.

CON APROBACION DEL EXC.^{mo} Sr. DUQUE DE LA ROCA.

RAHONAMENT ENTRE COSME, Y EL ONCLE
Nadal, Llauradors de la Horta de Valencia, de la
Partida del Calapatar, sobre la formació del Peu de
Eixercit de Voluntaris Honrats del Estat de la Ciu-
tat y Regne de Valencia, que el Excelentísim Se-
ñor Capitá General Duch de la Roca alza ab apro-
ció del Rey nostre Señor (que Deu guart)
en este any de 1794.

Nadal. D'ona nit tinga, so Cosme,

Cosme. Ben bengut, Oncle Nadal.

¿Qué te que ve ran gotjós?

¿Qué ha vist? ¿q ha oit? ¿q ha pasat?

¿Se salió la Loteria?

¿Ha heretat algun bancal?

¿Le ha cabido el Ramillete

Que en Madrid se ha sortejat,

O dels Peres de Sant Antoni

Alguna sort li ha tocat?

Nadal. Ninguna cosa de aqueixes

Tin, ni may me calfa el cap.

Cosme. ¿Puix eixa cara gotjosa

Denota novetat gran?

Nadal. Y tan gran, que es imposible

Que altra matjor yatja ya.

Cosme. ¿Es cas de participantes,

O sols pera hostè es tal?

Nadal. A tots nos toca, Cosmèt,

Tots en ella tenim part.

Cosme. Pues esplices, boto al chicho,

Que ya el cor em farà tric trac,

Nadal. Ya te enrecordes, amic.

Per los asuntes pasats,

Que atinent al be de tots,

Y la Ciutat conservant

Lo molt que en tot se interesa

Nostre invicte General.

Que ses sabies Providencias

Deixaren lo Regne en pau,

Y trahent lo cuc de la herba

Feu que creixguera el alfals,

Que ha separat la cizaña,

Logrant lo forment segar,

Y que molt bones colites

En ses ordens ha donat.

Cosme. Ya se que averigua vides,

Y que embia per la Mar,

Mes homens al Roselló,
Que de quaranta Ciutats.
Nadal. Este puix, Gefe benigne,
Que per la felicitat
De Valencia vingué al mando,
Segon Anchel tutelars;
Vent y provehét que els Francesos
Sen anaven acostant
Propet de nostres Fronteres,
Mirant sempre cap abant,
Y pensantse que si *forte*
Vingueren à esta Ciutat,
Pagarien lo agasajo,
Que els ferem el any pasat,
Ha fet un famós proyecte
De un gran Eixercit formar
Pera guardar nostres cases:
Y conte de tot donant,
Al Catolic Rey de España
CARLOS QUART (à qui Deu quart)
Sa Magestat atenent
Al bè de tot Valenciá,
A aprobat el dit proyecte,
Donantli les facultats
Pera alzar los Batallons,
Y à fé se han ya comensat
A formar les Compañies
Nomenant els Oficiais.
Cosme. Nadal, ¿y aqueixa noticia
A tú et pareix cosa gran?
Pues à mí no.
Nadal. ¿Per qué, Cosme?
Cosme. Perque bè la Mona está
En sa caseta.
Nadal. ¿Y si venen
els Francesos?
Cosme. No vindrán.
Nadal. Eixa es rahó de granera,
O sino de cap de banch.
Cosme. Mes que digues que sò burro,
no, amigo, no encaxará
Nadal. ¿Pues pera donar la eixida
Ahon tens la dificultat?
Cosme. Home tú eres un bitsoch:
¿No veus que si som Soldats,

A la primera furgada
Que nos peguen els Gavaigs
Per Navarra ò Cataluña,
Nos farán anar allá?
Nadal. ¿Y eixa es la pór que tú tens?
Pues no sigues celestial.
¿Qué acás ya falta de gent
Pera quant vinga eixe casé
Este Cos tan honorifich
Dels Voluntaris Honrats
Es creat pera custodia
Del Regne y de la Ciutat,
Y tots los que en ell se allisten,
Son los Homens abonats,
Caps de Familia y *Pudientes.*
Cosme. Aixó de pudir, germá,
Cada hu put per ahon put,
Y deixem aixó à un costat.
Nadal. *Pudientes* vol dir, *Cosmèt,*
Aquells que puguen gastar
Pera ferse el Uniforme,
Posantse de punt en blanc,
Bien armados y lucidos.
Cosme. Home lo que me ha agradat,
Si yo entre en los Voluntaris
Pareixeré un Capitá.
Nadal. En cara altra cosa mes
Que lo que te conte ya,
Y es que del Militar Fuero
En los astunts criminals
Gotjen tots.
Cosme. Vixca y revixca
Mil voltes el General.
¿Con qué Justicia Ordinaria
No te en ells que veure?
Nadal. Es clar.
Cosme. Pues vinga la Escarapela,
Que he de anar à femetjar,
Y al primer Aguacilét
Que se me pose dabant,
Li he de dir *quantas son cinco,*
Y el he de fer com un guant.
¿Poca cosa dixo el padre!
De lo que nos ha lliurat,
De la gent de la betilla,

Que es pitjor que Barrabás.
Guardense pues tots de Cosme,
Que ha de fer un eixemplar.
Fuero Militar me fecit,
Y siga Alcalde Pasqual,
Pues ara ya no me importa
Voler la Vara empuñar.
Y pregunte ¿els Voluntaris
Son tots de à peu?

Nadal. De à caball
Ya vint y tres Companies,
Que à soles se pintarán.

Cosme. Pues amigo *aquesto es hecho,*
Que sia qui vullga infant,
Que yo de à caball vull ser,
Perque el meu rosí castany
No es rahó que es quede fora,
Per voluntari ha de entrar
Honrat, à fe de Cosmet,
Pues val per trenta caballs,
¿Què ulls! ¿què cames! ¿què cabot!
¿Què anques! ¿què brasos! ¿mans!
Si arriba à ferse als clarins
Ha de matar mes Gavaigs
Ell asoles, que cent homens,
Si se li posen dabants
¿Y què es pensa que asò à soles
Ha de fer Cosme? ¿sagrat!
He de revoldre als fadrins,
No he de deixar als casats,
He de inquietar als viudos,
Ningú à fe me ha de quedar
Que no entre en los Voluntaris
De Valencia, anem abant,
Que de este modo podrem
Estar en la cama en alt,
Mes que vinga tota Francia,
La Convencion Nacional,
La constitucion moderna,
Robespierre, ó Robes juan,
Juntas de Salut secretas,
Y tant diable condenat,
Com Barrere, Sectillum,
Sant Just, y Triquibarrac,
Com governen el Infern,

Que à Paris se ha treslladat.
Nadal. Home, home tú estàs loco,
Ahon diantres vas à parar,
Com meneches la barsella,
Que destre en lo mesurar,
Yo he comensat largument,
Y tú ya las acabat.

Cosme. Perdona vostè, amic meu,
Perque en arribant el cas
De parlar de aquestes guerres
Em veig perdut.

Nadal. Con que ya
Et pareix be el armament
Que fa nostron General.

Cosme. Es una cosa estupenda.

Nadal. Pues mes gotjós estaràs
Al veure tants de Tambors,
Pifanos, Clarins, Timbals,
Els Estandarts y Vanderes.

Cosme. ¿Pues que tot ayxò haura?

Nadal. Ya estàn fetes, y en Palacio
Les te apunt lo General.
Si veres la Coronela
Sols ella et faria plorar.

Cosme. ¿Tan polida es?

Nadal. Es un pasmo.

Cosme. A mi may me ha fet plorar
Ninguna dona.

Nadal. ¿Estàs hò?

¿Con que tú te hauras pensat
Que es dona la Coronela?

Cosme. Puix serà Frare Descals:
Sens ducte serè yo tonto,
Pues no entench eixe romans.

Nadal. Pera que jamay delires
Has de saber, tros de carn,
Que la Coronela es
La Vandera principal
Dels Batallons, son tan riques
Que te les vullc esplicar.
Sobre tafatà molt net,
De un color blanc platjat,
Van les Barres de Borgoña
De un color molt naquerat,
Enmig de elles entre nubols

La dels Desamparats
Mare nostra y Reyna excelsa,
Patrona dels Valencians,
Ab lo seu fillet en brasos,
Y als quatre anguls van posats
Els Patrons de nostron Regne,
Atlants de nostra Ciutat,
Sen Vicent Martir, Ferrer,
Beltran, y Pere Pasqual.

Cosme. Yoestic, Oncle, fet un bebo,
Y erech he de pedre el cap
El dia que les beneixquen.

Nadal. Puix poc te queda de estar
En ton acort.

Cosme. Verge pura,
Mare dels Desamparats,
Patrons nostres que en lo Cel
Esteu vent de prop y clar
A la Divina Justicia,
De sa presencia gotjant;
Presenteu estes insignies
Honor de aquesta Ciutat,
Al Solio del Rey dels Reys,
Pera que es digne aprobar
Este afecte dels Catolics
Relitjosos Valencians.
Sia esta senyera nostra
La que amedrente als Gavaigs,
Confundisca als Jacobinos,
Arruine als Protestants,

Aniquile als Fracmasons,
Y acabe en los Lluterans:
Tots nosatros a sa sombra
Matarem tant de Goliat
Com nayxen de eixa Asambleas
O constitució diablal;
Armense puix com David
En la senyal del Christià,
Remey contra incircuncisos,
Y anem grats a pelear,
Que tenint tan bons Padrins,
El hu nostron General
Dignisim Duch de la Roca,
El Altre nostron Prelat
Arquiebisbe elet Despuig,
Ningu detindrens podrà.
Y puix que ya el determini
Pera la gent revistar
Es lo catorce del mes
De Setembre, toca abant,
Y anem a comprar el Paño,
Armes, Selles, y quant ya.

Nadal. Yo, Cosme, no puch seguirte
Perque estic accidentat,
Mes Bertomehuet mon fill
Lo meu puesto ocupará.

Els dos. Puix digam per conclusió
Que vixquen els Valencians,
Y vixca el DUCH DE LA ROCA
Per tota una eternitat.

F I.

1794 509

✠

SUPLEMENTO AL DIARIO DE VALENCIA

CON APROBACION DEL EXC.mo Sr. DUQUE DE LA ROCA.

COSME , YA VOLUNTARI HONRAT DE A CABALL
de la Compañia del Señor Don Tomás Espinosa , referix al Oncle
Nadal tant lo que li susoi al vestirse é insinestrarse , com lo que
feu estant de Centinela , y observá en lo Pla del Real al tems
de la Revista el dia 14 de Setembre de este any 1794.

SEGONA PART.

Cosme Nadal , aqui estamos todos,
Nadal. Puix Cosme vés molt cásat?

¿Com te ha probat lo uniforme?
¿Es gran cosa ser Soldát?

Cosme. Oncle meu , no hem diga res,

Perque tant content he estat,

Como si el Rey en persona

Me aquera estat reparant;

Ell be em costá al bolsillét;

Tot quant tenia replegat

Se na anat entre los dedos,

La lladriola se ha trencat,

Y encara no ni ha agut prou,

Y gracies al Capitá,

Que suplió lo que faltaba,

Pero em cixit á un costat.

¿No estich , home , molt polit?

¿Qui puix se ha de igualar

A esta Tropa Valenciana?

Pero puix bosté no anà

Vuil contarli de pe á pà

Tot quant va pasar allà

Nadal. Home em donaràs molt gust;

Mes que siga veritat,

Que tu en sols empeltar unes

Com les dos Torres de Quart.

Cosme. Ya sen adona vosté

Com eu la primera part

Quedí en ferme Voluntari

Honrat , pero de á caball;

En este tan sant proposit

Men ani al sen demà

A casa del Llantinent,

Pere , mon cosí chermà

Li vaig informar de tot,

Y alabant lo meu pensar,

Me acompanyá dins Valencia

A casa del Capitá.

Nadal. ¿Com li dihuen?

Cosme. Yo no sè,

Si es Don Pedro , Don Pasqual:::

Don , Don , Don , Don Espinosa;

May me ha pogút recordar

Del nom que te.

Nadal. Ay abegét,

Si li dihuen Don Tomás;

¿A què ve eixa lletania.

Cosme. Don Tomás es , veritat,

De Espinosa , el qual habitá

Allà en una casa gran

Al carrer de Cavallers,

Propet del Correu.

Nadal. Avant.

Al gra , perque si comenses,

Tú faras tercera part.

Cosme. Osinc, com Francisco Estevan,

Per aixó no quedarà.

Como digo de mi cuento,

Acabant varem entrar

Ens rebè com acostuma

Molt gotjos , y molt jovial,

Y habent parlat mon Cosí,

Cap á mi se va encarar,

Y em diu : Puix ¿con qué vols ser

Voluntari? ¿hu as pensat bé?

Si Señor, rato ha que ho tinc pensat;

Y em feu fer tantes postures,

Que pareixia un dansant;

Em preguatí com me dien,
El m u nom se va quedar,
Y enviant al punt per lo Sastre,
La mida em prengué al instant.
Yo tiri la ma à la faixa,
Y advertint el Capitá,
Digue: *ahora no es ocasion*
En est ne fet pagarás.
Torna demà per así,
Y mira que has de montar
El Domingo por la tarde,
En la funcion general,
Estarás aquí à la una
Con caballo, lo demás
Aquí te lo dispondremos.
Yo diguí entre mí, caram,
Aprisa va esta funció,
Molt pronte es lo soterrar.
Per abreviar de rahons,
El Dumenge va aplegar,
Y en punto de la una y media
Ya estava Cosme arreglat,
Em tallaren les polseres,
Em varen agarrotar
Los cabelis, fentme coleta,
Col lombarda, flor, ò nape,
Farcixia als Rusafenchs,
Quant en lo Sepulcre van.
Com no estava fet à aixó,
Em dava una pena gran,
Y agarrantme el tros de rabo
Lo exmuníja cap à valls,
Pero, amigo, ni por esas,
Mes pronte se aconortá.
Buixí à veure el meu Rosí,
Y també el viu transformat,
Plé de mantes y mantilles,
Molt garrit y molt marcial.
Per u'tim, puchi damunt,
Y en un corralét que ya
Dins lo pati, comensarem
A volerme insinistrar
En traure la espasa, amigo,
Así fonch la suor gran,
Perque com era tan llarga,
Y no estava fet lo bras,
No podia ixis de la bayna,

Y es quedava à la mitat.
Nadal. Home, pega bon tiró,
Y vorás com ixirá.
Cosme. Ya baig tirar un molt fort,
Y vá ixis mes que de pas,
Pero va ser vayna y tot,
Perque vaig rompre el ullal.
Nadal. Be donaries que riure
Al Capitá y als Criats.
Cosme. Puix poses hosté en lo puesto,
Y vorá com fa atre tant.
Entre guapos y valientes,
Vaig quedar per fi adestrat,
Y la trea tan apresada,
Que per poc li talle el cap
A hu dels meus Companyeros
Que se posá al meu costat,
Y si no se aparta pronte,
Cert que car li costa el cas.
Nadal. Home, ni tant, ni tan poc.
Cosme. Vol deixar parlar, Nadal,
Porque si me trenca el fil,
Se me olvidará el Romans.
Em tragueren al carrer,
Y en la Plaza en vaig formar
Esperant à que vingueren
Altres Soldats de à caballo.
Yo estava tan atordit
Que els ulls no gosava alzar,
Mes com la poca vergonya
Sempre en mí fixada à estat,
Em feu, un surró darrere,
Y em burli del que diran.
Volgué Deu vingué la gent,
Comensarem à marchar
Al só de un Clarí de plata,
Que fea anar als caballs
Al compás de la trompeta,
Que era cosa de admirar,
Hasta el meu castany, cabrioles
Tirava ferm y arrogant,
Y aixó, que no es vallador,
Puix sempre es moro de pau,
Tots ixién als balcones
Per ahon anavem pasant,
Y à les tres hores em punt
Arribaram al Real.

Es posarem tots en files
Els uns sen varen anar
Cap al Pont, à Sent Domingo
Altres, yo em quedí en lo Plá;
Formarem un tres en ralla,
Y quedá tot despexat:
Vaig anar de Centinela,
Y se me va encarregar
No deixar pasar la gent,
Coches, Silles, ni Cavalls,
Y el Cap, que em posára serio
De veres me encarregá.
Quedí com un sirielosi,
Pareixia un Mustasaf.
De aquells que ya entre los Turcs.

Nadal. A eixos dihuen Mustafá.

Cosme. Que mes te lo hu que lo atre,
No file tam prim, Nadal,
Que una lletra mes, no lleva
Al cas de la veritat.

Tomando el hilo de oro,
Proseguixc lo comensat.

Carregava tanta gent,
Que casi em vea apretat,
Y tocant lo meu Rosí,
Ya anava amunt y ya avall,
Dient: *A un lado Paisano,*
Com si fora un gran Soldat.

Pero tots me respectaven
Sense quedarse plantats.
Yo dia: Que diferencia
Es esta queestic mirantz
El Dimecres femetjaba,
Y tots me volien pegar,
Dientme mil intruperis,
Y hui que en Dumenge estam,

Em respecten y saluden
Els Freres y Capellans,
¿Puix en què está este misteri?

Nadal. En que el Centinela està:-

Cos. Ya hu se, no vull pues q ho diga.
¿Qué pesat, Oncle, que está!
No fique la cullerada
Ahon no el combiden.

Nadal. Puix ya,

Com no acababes de diros:-

Nadal. ¿Hu ignoraria? no es clar,

Puix crega que no so tonto;
Calle, ò men vaig à sopar.
Luego que es pasá la hora
Em mudaren, y al instant
Toquen Clarins per así,
Musica y Tambors allà,
Y la Guardia del Palacio
En un punt es va formar.
Yo que mire cap al Pont,
Y advertix tan de Soldat,
Crega no les tinguí totes,
Pensantme eren els Gavaigss
Pero com tota la gent
Quieta y queta se va estar,
Diguí entre mí, son dels nostres;
Anémo pues reparant.
Baixá la Tropa en coluna,
Tan polida y tan brillant,
Que es imposible el pintarla
Del modo que va pasar.
Feu un quart de conversió,
Quant al Plá desembocá,
Y vinint dabant Palacio,
Luego al punt va desplegar,
Y es formá tota en batalla,
Ab una prestea tan gran,
Que els mateixos Soldats vells
Pasmats se varen quedar.
Ocupaben tot lo puesto
Que te lo Plá del Real,
Y de sis homens de fondo
Constava este tros tan gran
Estaven en los balcon
El Capità General
Lo Duc de Castropignano,
Don Juan Manuel Cagigal,
Y el Duque de Montellano,
Tots tres Tenients Generals;
Don Diego de Fenollét,
Que es lo Conde de Olocau,
Y Don Antonio Paredes,
De Campo grans Mariscals,
Lo Excelentisim Despuig,
Estaba de goig plorant,
Acompanyat del veridic
Patricio y fel Valencià
General de Sent Francés,

Lo Excelentisim Company,
Intendent, Corregidor,
Oficials giguets y grans,
Tots combidats à este acte,
Estaben atarantat:
Al veure cosa tan bona,
Y que no e podia esperar,
Tora aquesta comitiva
Acompanyà al General,
Que abaixà à fer la Revista,
Pasant de molt bon espay
Per les files una à una,
Y mirant tots los Soldats.
Com tota la Maestranza
Fa lo cos dels Capitans,
Es veen tan petimetres,
Que pareixien uns Marts.
Desde el mes gran al mes gich
Estaben tan pentinats,
Tan nets, tan blancs y polits,
Que daba contento gran,
Al veure que es confudien,
Pareixent tots Oficials.
Al instant que sa Excelencia,
El Capità General,
Invièt: DUCH DE LA ROCA,
La Revista va acabar,
Es posà dabant les files,
Y al Tambor de Ordens manà
Fera un redoble, y al punt
Diguè: Generosos Valencians
Meus, yo os done gracias
Per averos allistat
A servir de Voluntaris,
A vostres costes, al cas
De defendre à Deu, al Rey,
Y à la Patria; y en lo llans
De que vinguen els Francesos,
Cregau que anirè davant,
Y avans que à los tals me entregue
He de darramar ma sanc.
Tots digueren vixca, vixca
Nostron Pare el General,
Segon Moyses que este Regne
H. tret de cautivitat,
Y poder de Faraó,
N. tachantlo dels Gavaigs.

Nadal. ;Què feu lo Duc de la Roca
Cosme. ;Què habia de fer! plorar
Lo mateix que tots, y yo
Ploraba com vn mardà,
Pensantme que era Llaurò,
Pero aixi que en vaig mirar,
Tanqui la porta als meus plors,
Y em quedí serè y molt clar,
Puig el que es Soldat no plora
Sino de rabia.

Nadal. Caram,
Pronte tas fet dur de cor,
;Què serà de asi à deu anys!
;Y quànt haurà atra funció!

Cosme. El dia que vengiran
Les Vanderes; sols nos resta
En honor dels Valencians,
Dir, que sols éstos podien
Fer lo que han fet; cap sagrat!
Que son los Vasalls mes fins
Desde Ponent à Llevant,
Y que si el Rey nostron Amo
Puguera veure este cas
Que està pasant en Valencia,
Faria un elogi tal.
Que causàra embecha à tots
Los Vasalls de sons Estats.
Que les sabies Providencias
Del que nos està manant
Duc de la Roca, avtoricen
Unes coses à tan grans,
Y que estic en la creencia
Que abans que se acabe el any
Tindrà el Regne de Valencia
Allistats, vestits y armats
Mes de cent mil Voluntaris
Que contindran als Gavaigs.
Nadal. Puix, amic, hasta aquell dia
Que per nostros ulls vetjam
Com beneixen les Vanderes
Dels Voluntaris Honrats.
Puix à Dios, amic Cosmè.
Cosme. A Dios, puix, Oncle Nadal,
Y plegue à Deu que mos porte
Els Gavaigs à nostres mans,
Que entonces faem lo Moll
De ses canelles y caps. FL.